

CONFERENCE BOOK



EGE 15. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ



EGE
15TH INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
June 12-14, 2026
İZMİR

Cilt 4

ISBN : 978-625-8795-14-1
Academy Global Publishing House





**EGE 15TH INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
JUNE 12-14, 2026
IZMIR**

Edited By
ASSIS. PROF. DR. GÜLTEKİN GÜRÇAY

Issued: 26.06.2026
ISBN: 978-625-8795-14-1

ASSOCIATION & ACADEMIC INCENTIVES :

In the conference 372 papers have been presented by Turkish participants and 413 papers by international participants.
Members of the organizing committees of the conference perform their duties with an "official assignment letter"

The Contents Of This Book Are Solely Those Of The Authors.
Bu Kitabın içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

CONFERENCE ID

EGE 15TH INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES**DATE – PLACE****JUNE 12-14, 2026
IZMIR****ORGANIZATION****ACADEMY GLOBAL CONFERENCES & JOURNALS****EVALUATION PROCESS****All applications have undergone a double-blind peer review process.****PARTICIPATING COUNTRIES**

Turkey – Tajikistan – Tanzania- Cuba – Indonesia- Uzbekistan – Kenya- Philippines- Georgia
– Tunisia- North Macedonia – Zimbabwe- Bosnia and Herzegovina – Hungary- Kuwait -
Saudi Arabia- Kosovo – Romania- Qatar – Greece- Egypt- Sudan- Kazakhstan – Algeria –
Iran- Laos- Azerbaijan- Tanzania – Bangladesh – Pakistan- China – Thailand- Malaysia –
Taiwan – Spain – Vietnam- Singapore – Iraq- Jordan – Finland- Lithuania- India- Albania-
Morocco – Argentina- Libya – Nigeria- Togo – Jamaica-

PRESENTATION**Oral presentation**

No part of this book may be reprinted or reproduced or utilized in any form or by any electronic, mechanical or any other means, now known or hereafter invented, including photocopying and recording, or in any form of information storage or retrieval systems, without permission from the publishers.

Academy Global–2026©

ŞÜPHECİ İYİMSERLİK ÖLÇEĞİ KISA FORMUNUN TÜRKÇEYE UYARLANMASI: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Yüksek Lisans Öğrencisi Eslem Meryem YILDIRIM

Marmara Üniversitesi – Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık,

eslemyildirim@marun.edu.tr - ORCID: 0009-0001-0953-7395

Prof. Dr. Halil EKŞİ

Marmara Üniversitesi – Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık,

halileksi@marmara.edu.tr - ORCID: 0000-0001-7520-4559

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; bireyin geleceğe yönelik olumlu tutum ve beklentilere sahip olma eğilimi ile eleştirel analiz yetisini bütünlük şeklinde yansıtan Oğoiu ve arkadaşları (2025) tarafından geliştirilmiş Şüpheli İyimserlik Ölçeği Kısa Formunu, Türkçeye uyarlamak ve ölçeğin psikometrik özelliklerini incelemektir. Şüpheli İyimserlik Ölçeğinin faktör yapısı ve psikometrik özelliklerini koruyan bu kısa form, dokuz madde ve üç alt boyuttan (“*yeni ve zorlayıcı görevlerde ustalaşmaya duyulan merak*”, “*zor problemleri dikkatle incelemede azim göstermek*” ve “*zorlukları ele almada sorgulayıcılık*”) oluşan geçerli ve güvenilir bir ölçme aracıdır. Bu çalışmanın örneklemini 18 yaş ve üzeri ($\bar{x} = 22.63$) 185 kadın (%71.2) ve 75 (%28.8) erkek olmak üzere 260 üniversite öğrencisi (ön lisans, lisans ve lisansüstü) oluşturmaktadır. Ölçeği Türkçeye uyarlamak ve araştırmayı yürütmek üzere gerekli izinler alınmıştır. Uyarlama sürecinin başlangıcından sonuna değin dil ve kültür uyumunun sağlanması hedeflenerek çeşitli yöntemlere başvurulmuştur. Ölçeğin yapı geçerliğinin incelenmesi adına Doğrulamalı Faktör Analizi yapılmıştır ve ölçeğin üç boyutlu yapısı doğrulanmıştır ($\chi^2/df = 1.4$; CFI = .98; TLI = .98; RMSEA = .03; SRMR = .03). Ölçeğin güvenirlik analizi Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ile incelenmiştir ve .75 olarak bulunmuştur. Bu bulguların yanı sıra, araştırmada Türkçeye uyarlanan ölçeğin ölçüt geçerliği çalışması kapsamında Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği ve Kısa Azim (Sebat) Ölçeği 84 katılımcıya uygulanmıştır. Şüpheli İyimserlik Ölçeği Kısa Formunun, Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği ile yüksek ($r = .60$; $p < .01$), Kısa Azim (Sebat) Ölçeği ile orta ($r = .41$; $p < .01$) düzeyde manidar bir ilişki gösterdiği saptanmıştır. Sonuçlar Şüpheli İyimserlik Ölçeği Kısa Formunun Türkçe versiyonunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılarak detaylandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şüpheli iyimserlik, ölçek uyarlama, geçerlik, güvenirlik

1.GİRİŞ

Yaratıcılık kavramı; tarihi, kültürel, sosyal ve politik değişimler ile bilimsel paradigmalardaki farklılaşmalara karşın her daim ilgi çeken ve de araştırılan bir fenomen olmuştur (Barón-Birchenall ve ark., 2025; Green ve ark., 2024; Sternberg & Karami, 2022). Özgün ve kıymetli şeyler üretebilme kapasitesi olarak ifade edilen “yaratıcılık” olgusu (Gaut, 2010), bünyesinde pek çok boyutu barındıran şemsiye bir kavram niteliği taşımaktadır (Onur & Zorlu, 2017; Feist, 2010). Treffinger ve ark. (2002), yaratıcılık kavramını; bireyler arasında çeşitli şekillerde tezahür eden ve çoğu zaman bireysel düzlemde farklı örüntülerle kendini gösteren kompleks bir yapı şeklinde değerlendirmiştir. Bu kompleks yapıyı ise dört boyut ile temellendirerek; bireylerin fikirler üretebilmesi, fikirleri derinlemesine incelemesi ve fikirleri keşfetmeye açık olarak cesaretli davranması ile iç seslerine kulak verebilmeleri olmak üzere sınıflandırılmıştır. Benzer şekilde Lucas (2016) ise yaratıcılığı “yaratıcı bir zihnin alışkanlıkları” başlığı altında, beş boyutlu bir model çerçevesinde kavramlaştırmıştır. Bu tasnifi; sorgulayıcı, kuvvetli hayal gücü, azimli kişilik, iş birliği yapabilen ve disiplinli olmak üzere sıfatlar ile kurgulamıştır. Bahsi geçen nitelikler de göz önünde bulundurulduğunda yaratıcılığın oldukça kapsamlı ve çeşitli yönleri ile vurgulanan bir fenomen olduğu görülmektedir. Oțoiu ve ark. (2025), bu doğrultuda yaratıcılığın eleştirel düşünmeyi ve analiz etmeyi karşılayan boyutlarıyla beraber iyimser bir algıyı kapsayan ve de zıtlıkları bünyesinde barındıran bütünlük bir yapıda olduğunu öne sürmüştür.

Bu hususu destekler nitelikte Rego ve ark. (2012), iyimser bir bakış açısının yaratıcılığı doğrudan etkileyen bir nitelik olduğunu vurgulamaktadır. İyimserliğin doğası gereği regüle edici (öz-düzenleyici) yapısı bireyin karşılaştığı durumlarda ihtiyatlı tutum sergileyerek olumlu sonuçlar elde etmesini sağlayabilmektedir (Carver & Scheier, 1981 akt., Rego ve ark., 2012). Omar ve ark. (2022) ise çalışanlarla yaptıkları bir araştırmada, çalışanların yaratıcı performanslarının psikolojik boyutlarını değerlendirmişlerdir. Çalışanların yaratıcı bir performans sergilemesinde belirli psikolojik niteliklerin öne çıktığını vurgulamışlardır. Öz yeterlilik, umut, dayanıklılık ve iyimserlik ile yaratıcılığın ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Vurgulandığı üzere iyimser kişilerin yeni bir durumla karşılaştıklarında takındıkları olumlu psikolojik tavır yaratıcı performanslarını da etkilemektedir (Sweetman ve ark., 2011). Söz konusu değerlendirmeleri teyit eder biçimde George ve Zhou (2007) ise iyimserlik gibi olumlu ruh durumlarının yaratıcılık hususunun yeniliklere duyulan merak boyutunda destekleyici bir etkisi olduğunu vurgular. Ancak çalışmadaki bulgular zıt bir sonucu da ortaya koymaktadır. Çalışma, bireylerin olumsuz ve eleştirel bir tavır takınması ile sorgulayıcı bir bakış açısı geliştirmesinin de yaratıcılıkla ilişkili olduğunu belirtmekte. Bu zıt psikolojik duruşların bir sinerji içerisinde oluşu yaratıcılığı olumlu etkilemektedir. Fakat bireyler özellikle destekleyici bir sistem içerisinde olduklarında, yaratıcılığı bu sinerjide yakalayabilmektedir.

İyimserlik amaç uğrunda sebat etmeyi teşvik etmektedir (Brown & Marshall, 2001 akt., Icekson ve ark., 2014). Bu perspektifin aksine aşırı iyimser olmak kimi zaman bazı dezavantajları da beraberinde getirerek yaratıcı performansı düşürmektedir (Icekson ve ark. 2014). Icekson ve ark. (2014), benzer şekilde, kaçınma motivasyonu yüksek olan bir diğer

deyişle hata yapmaktan veya olumsuz sonuçlardan kaçınan kişilerin de tutumları neticesinde yaratıcı süreçlerinin baltalanabileceğini vurgulamıştır. Ancak birey hem kaçınmacı bir motivasyona hem de iyimser bir tutuma sahip olduğunda; kaçınan yani şüphe duyan ve sorgulayan davranışlarının baltaladığı yaratıcı performansı, iyimserliğin katalizör etkisiyle dengelenmektedir. Nitekim Mayer & Mussweiler (2011), bilişsel düzeyde güvensizliğin yani kuşkulananın yaratıcılığı teşvik eden bir yanı olduğunu eklemektedir. Bu durumu; kuşkucu bir zihnin alternatifler üreterek yeni fikirler ortaya koymasına ve potansiyel bir aldatıcı durumu fark edebilme yetisi ile bağdaştırmışlardır.

Literatürün yansıtıklarıyla paralel biçimde Robert D. Mather (2008), “*Skeptical Optimism: An Open Letter to New Practitioners of Scientific Psychology*” adlı yazısında “şüpheci iyimserlik” kavramını tanımlamıştır. Şüpheci iyimser kişiliği: “Olumlu beklentilerden ilham alarak bilgi edinmek için şüpheliğin araçlarını kullanan bir bilim insanı.” şeklinde kavramlaştırmıştır. Mather’e göre (2008) yaratıcı düşünme, yeni fikir ve nosyonların özgün bir şekilde harmanlanmasıdır. Bu noktada aşırı kuşkuculuktan veya iyimserlikten ziyade bu yapıların bir harmonisini oluşturmak yani onları dengelemek, yenilikçi ve yaratıcı olmayı mümkün kılmaktadır. Nitekim Peirce (1968), ümitlenmenin deneyimlere dayalı bir denetimden geçmediği sürece aşırı iyimserliğe kaçarak durumun vahametinden kişiyi alıkoyacağını belirtmiştir.

Literatürdeki ampirik çalışmalar “iyimserlik” ve “şüphencilik” bağlamında incelendiğinde, bu kavramların bütünleşik yapısının yaratıcılık ile olan ilişkisel düzleminin ele alındığı çalışmalara ve ölçeklere rastlanmamıştır (Ofoi ve ark., 2025). Nitekim literatürde bu iki yapının ayrı ayrı ölçüldüğü ve araştırmaların farklı değişkenler bağlamında yapıldığı görülmektedir. Balcı & Yılmaz (2002) tarafından geliştirilen Türkçe “İyimserlik Ölçeği”, üniversite öğrencilerinin iyimserlik düzeyini ölçmeyi hedeflemektedir. Ölçek yalnızca tek bir değişkenin test edilmesi üzerine kurgulanmıştır. Literatürde sıklıkla atıf yapılan ve iyimserliği çoklu boyutlarla ele alan Schweizer & Koch (2001) ise “POSO-E” adlı (Personal, Social, and Self – Efficiency Optimism – Extended) ölçeği geliştirmiştir. Bu noktada iyimserliğin dahili bir değerlendirmesini; kişisel, sosyal ve öz yeterlilik boyutlarında yapmayı amaçlamışlardır. Ancak bu ölçek de yalnızca tek bir değişkeni yani iyimserliği alt boyutlarıyla beraber test etmektedir.

Nitekim şüphencilik de iyimserlik kavramı gibi ayrıca ölçülmüş ve genellikle organizasyonel süreçlerde ya da pazarlama gibi alanlarda irdelenmiş bir kavram olarak göze çarpmaktadır. Literatürde sıklıkla karşılaşılan “Hurtt’ın Mesleki Şüphencilik Ölçeği”, Karahan & Kaygusuzoğlu (2021) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek, denetim hizmetleri için profesyonel bir şüphencilik ölçmeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda ölçek, iyimserliğin ve şüpheliğin bütünleşik yapısını ele almamaktadır. Bu ölçek profesyonellere yönelik kurgulanarak özellikle denetçilerin şüpheci yapılarını çeşitli alt boyutlarla ortaya koymayı hedeflerken ona taban tabana zıt bir ölçek olan “Naive Skepticism Scale” ise organizasyonel sistemlere ya da resmi otoritelere ve bilime karşı duyulan şüpheyi irdelemektedir. Ölçek, Ferrer-Urbina ve ark. (2024) tarafından Şili örnekleme ele alınarak geliştirilmiştir. Araştırmacılar; şüpheliğin yaratıcı ve eleştirel düşünme için önemli bir bilişsel yapı olduğunu savunmaktadır.

Buna binaen, temelleri olmayan ve de zihnin süzgecinden geçmeyen sığ şüpheyi ölçmeyi hedefledikleri görülmektedir.

Literatürün genel görünümü yaratıcılık bağlamında iyimserlik ve şüphecilik hususlarının ayrı olarak ele alındığı yönündedir (Rego ve ark. 2012; Mayer & Mussweiler, 2011). Geliştirilen ölçme araçları da bu argümanı destekler bir görünümündedir. Ancak Oțoiu, Curșeu, & Rațiu (2025) tarafından geliştirilen “Şüpheli İyimserlik Ölçeği” (Skeptical Optimism Scale [SkO]) ise literatürdeki bu boşluğu doldurmaktadır. Ölçek temelde; bireyin geleceğe yönelik olumlu tutum ve beklentilere sahip olma eğiliminin (iyimserlik), eleştirel analiz yetisi ve olası olumsuz çıktılarının detaylıca irdelenmesine (şüphecilik) yönelik yaratıcı kişilik niteliğini ölçmektedir. Henüz Türkçeye uyarlanmamış olan bu ölçek, bahsedilen kavramsal çerçeveye dayanarak iyimserliği ve şüpheciliği bir arada ele almaktadır. Ölçek üç boyuttan oluşmaktadır: (i) *yeni ve zorlayıcı görevlerde ustalaşmaya duyulan merak*, (ii) *zor problemleri dikkatle incelemede azim göstermek* ve (iii) *zorlukları ele almada sorgulayıcılık*. Ölçeğin nihai formu 17 maddeden oluşmaktadır ancak aynı psikometrik özellikleri gösteren dokuz maddelik kısa bir formu da bulunmaktadır. Ölçeğin güvenirlik çalışması incelendiğinde iç tutarlılığının, her iki versiyon ve üç alt boyut için Cronbach Alpha değerlerinin .70 üzerinde olduğu görülmektedir. Nitekim Doğrulamalı Faktör Analizi, ölçek için üç boyutlu modelin uygunluğunu da ortaya koymuştur. Ölçeğin geliştirilme aşamasındaki örnekleme, “organizasyonel psikoloji” dersi alan üniversite öğrencilerini (N=198) kapsamaktadır. İkinci aşamadaki örnekleminin ise kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak oluşturulduğu, aynı dersi alan ancak daha heterojen olan bir grubu kapsadığı belirtilmiştir (N=417). Bu öğrencilerden yaratıcı iş dünyasında çalışan bağlantılarına ulaşmaları istenerek ölçeğin yaratıcılık boyutunun desteklenmesi hedeflenmiştir. Araştırmacılar ölçeğin organizasyonel süreçlerde ve eğitimsel amaçlı yapılan ölçmelerde, bireylerin yaratıcılığını ve de yaratıcı performanslarını ortaya koyabilecek potansiyelde olduğunu belirtmişlerdir. Ölçeğin bütünlük bir yapıyı ölçmesinin yaratıcılığı büyük oranda yordadığını vurgulamaktadırlar.

Hem ulusal hem de uluslararası literatürde, iyimserlik ve şüpheciliğin etkileşimsel örüntüsünün kısıtlı şekilde ele alınması bir boşluk yaratmaktadır. Bu bütünlük yapıyı test eden “Şüpheli İyimserlik Ölçeği” ise kavramları hem teorik hem de ampirik bir zeminde irdelleyerek literatüre kazandırmaktadır. Bu minvalde ölçeğin Türkçeye uyarlanması ve ulusal literatüre kazandırılması önemli görülmüştür. Bu iki kavramın yaratıcılığı tetikleyen bütüncül etkisini ölçerek ölçeği Türkçeye kazandırmanın ve bireylerin yaratıcı potansiyellerini ortaya koyma hususunda özgün bir bilimsel katkı sağlanmasının önemli olduğu düşünülmüştür. Bu araştırmanın temel problemi, Şüpheli İyimserlik Ölçeğinin (Skeptical Optimism Scale [SkO]) psikometrik özelliklerinin incelenerek Türk kültürüne uyarlanması, geçerlik ve güvenirlik çalışmasının yapılmasıdır.

2. YÖNTEM

Bu çalışma bir ölçme aracının Türkçeye uyarlanmasını kapsamakta olup nicel araştırma metodolojisi temel alınarak yürütülmüştür.

2.1. Örneklem

Bu çalışma kapsamında uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmaya 2025-2026 yılları arasında üniversite eğitimine devam eden katılımcılar dahil edilmiştir. Çalışmanın ilk aşamasındaki örnekleme 18 yaş ve üzeri ($\bar{x} = 22.63$) 185 kadın (% 71.2) ve 75 (% 28.8) erkek olmak üzere 260 üniversite öğrencisi (ön lisans, lisans ve lisansüstü) oluşturmaktadır. İkinci aşamada ise ölçüt geçerliği çalışması dahilinde, Eleştirel Düşünme Eğilimi ve Kısa Azim (Sebat) Ölçekleri -birinci aşamadaki kriterler korunarak- 84 bağımsız üniversite öğrencisine uygulanmış ve çalışmaya dahil edilmiştir. Bu minvalde çalışmanın çeşitli analizlerinde toplamda 344 üniversite öğrencisinden elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Şüpheli İyimserlik Ölçeği Kısa Formu (Short Version of the Skeptical Optimism Scale [SkO-Short])

Bu araştırma kapsamında Türkçeye uyarlanan “Şüpheli İyimserlik Ölçeği Kısa Formu”, Otoi ve arkadaşları (2025) tarafından geliştirilmiştir. Şüpheli iyimserlik, “(olası olumsuz) sonuçların eleştirel analizi ve derinlemesine incelenmesi koşuluna bağlı olarak geleceğe dair genel olumlu beklentilere sahip olmaya yönelik mizaşsal eğilimler” şeklinde tanımlanmıştır. Otoui ve arkadaşları (2025) bu kavramı işletimselleştirerek bütüncül bir yapıyla ele almıştır.

Ölçeğin hem uzun hem de kısa formu bulunmaktadır. Uzun versiyonu 17 maddeden ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin uzun versiyonunun faktör yapısı ve psikometrik özellikleri kısa versiyonunda (**SkO-Short**) da korunmaktadır. Bu kısa form beşli likert tipinde olup (1-“Kesinlikle katılmıyorum”, 5-“Kesinlikle katılıyorum”) dokuz maddeden ve üç alt boyuttan (*yeni ve zorlayıcı görevlerde ustalaşmaya duyulan merak, zor problemleri dikkatle incelemede azim göstermek ve zorlukları ele almada sorgulayıcılık*) oluşmaktadır. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır.

Ölçeğin geliştirilme sürecinin iki aşamada (Study 1 ve Study 2) yürütüldüğü görülmektedir. Başlangıçta Sosyal Psikoloji alanından üç uzmana başvurulmuş; uzmanlar tarafından 31 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Maddelerin kapsamının şüpheli iyimserliği yansıttığı düşünülen üç alan dahilinde olduğu ifade edilmiştir. Maddelerin bu üç alana uygunluğunun bağımsız sekiz uzman tarafından değerlendirildiği ve grup içi uyum skorlarının belirlendiği ifade edilmektedir. Çalışma grubunu üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. İlk çalışmada Eş Zamanlı Ölçüt Geçerliği yapılmış; Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ile Yapı Geçerliğinin test edildiği belirtilmiştir ($N=198$). Bu doğrultuda maddelerin değerlendirilmesi için üçgenlemeye (triangulation) başvurulmuştur. Uzman görüşlerinin sonucu değerlendirilmiş; Açıklayıcı Faktör Analizi sonuçları ele alınmış ve ölçüt ölçeklerle anlamlı korelasyon gösteren maddeler dahil edilerek 17 maddeye erişilmiştir.

İkinci aşamada daha geniş ve heterojen bir çalışma grubu ile çalışılmış; Yordama Geçerliği ile Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılarak modelin uyumu test edilmiştir ($N=$

417). DFA hem birinci hem de ikinci çalışma dahilinde yapılmıştır. Uyum indekslerinin her iki grup için de iyi olduğu gözlemlenmiştir. Nihai form için üç boyutlu modelin en uygun model olduğu belirtilmiştir. Ölçeğin kısa formunda da üç boyutlu model doğrulanmış olup her bir faktörün, faktör yükü en yüksek üç maddeyi kapsadığı belirtilmektedir. Kısa formun iç tutarlılığı için Cronbach Alfa katsayısı (Çalışma 1 toplam $\alpha = .80$; Çalışma 2 toplam $\alpha = .78$) değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular ışığında kısa formun geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu ortaya koyulmuştur (Otoui ve ark., 2025).

Kısa Azim (Sebat) Ölçeği (Short Grit Scale [Grit-S])

Duckworth & Quinn (2009) tarafından geliştirilen “Kısa Azim Ölçeği”; Sarıçam ve arkadaşları (2016) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek beşli likert tipi olup (1- “Hiç bana göre değil”, 5- “Tam bana göre”) sekiz madde ve iki alt boyuttan (*ilginin tutarlılığı/yoğunluğu, gayrette ısrar*) oluşmaktadır. Ölçeğin bir, üç, beş ve altıncı maddeleri ters olarak kodlanmaktadır. Çalışma grubunun üniversite öğrencilerinden oluştuğu ifade edilmektedir ($N=186$). Ölçeğin orijinal formu ile Türkçe formu arasındaki korelasyon katsayısının .89 olduğu belirtilmektedir. Ölçeğin geneli için Cronbach Alfa katsayısının .83 olduğu; ilginin tutarlılığı/yoğunluğu alt boyutunda .80 ve gayrette ısrar alt boyutu için ise .71 olarak hesaplandığı belirtilmiştir. Test tekrar test güvenirlik çalışması sonucunda korelasyon katsayısının .86 olduğu belirtilmektedir. Alt boyutlara göre puanlama yapılabileceği ifade edilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek seviyede azmi göstermektedir. Elde edilen bulgular ışığında Kısa Azim Ölçeğinin Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilmektedir (Sarıçam ve ark., 2016).

Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği (Critical Thinking Disposition Scale [CTDS])

Sosu (2013) tarafından geliştirilen “Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği”; Akın ve arkadaşları (2015) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek beşli likert tipi olup (1- “Kesinlikle katılmıyorum”, 5- “Kesinlikle katılıyorum”) 11 madde ve iki alt boyuttan (*eleştirel açıklık, yansıtıcı şüphecilik*) oluşmaktadır. Ölçekte ters kodlanan madde bulunmamaktadır. Çalışma grubunun üniversite öğrencilerinden oluştuğu ifade edilmektedir ($N=212$). Ölçeğin geneli için Cronbach Alfa katsayısının .78 olduğu; eleştirel açıklık alt boyutunda .68 ve yansıtıcı şüphecilik alt boyutu için ise .75 olarak hesaplandığı belirtilmiştir. Ölçeğin hem alt boyutlara hem de toplam puana göre puanlanabileceği ifade edilmektedir. Elde edilen bulgular ışığında Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeğinin Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilmektedir (Akın ve ark., 2015).

2.3. İşlem

Şüpheli İyimserlik Ölçeği Kısa Formunun Türkçeye uyarlanması sürecinde ilk olarak ölçeği geliştiren araştırmacılarla iletişime geçilerek araştırmayı yürütmek ve ölçeği Türkçeye uyarlamak üzere izin alınmıştır. Uyarlama çalışması etik ilkeler doğrultusunda kurgulanarak yürütülmüştür.

Araştırmayı yürütmek üzere izin alınmasının ardından ölçeğin orijinal formundaki İngilizce maddeleri, ileri seviyede İngilizceye hâkim beş bağımsız alan uzmanı tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Bu aşamanın devamında Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanından dört alan uzmanı bir araya gelerek panel oluşturmuştur. Panel kapsamında orijinal formun maddeleri ile maddelerin Türkçeye çevrilmiş hali karşılaştırılarak dilsel ve kültürel bağlama uygunluğu değerlendirilmiş ve asıl ölçeğin yansıttığı muhtevayı sağlayıp sağlamadığı istişare edilmiştir. Panel sonucu yapılan düzenlemelerin ardından sürece daha önce hiç dahil olmamış bağımsız iki uzman tarafından Türkçe maddeler İngilizceye geri çevrilmiştir. Maddelerin geri çevrilmiş hali ile orijinali karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Bu işlemler doğrultusunda ölçek formu hazırlanarak 10 kişilik bir öğrenci grubuna pilot uygulama yapılmıştır. Uygulamada formun dil ve üslup açısından anlaşılabilirliği sınanmıştır. Ardından nihai form oluşturularak bir Türk Dili ve Edebiyatı uzmanı tarafından kontrol edilmiştir.

Ölçek formu katılımcılara sosyal medya ve çevrimiçi platformlar (Google Forms) üzerinden iletilmiştir. Veriler katılımcıların gönüllülük esasına dayalı olarak ve bilgilendirilmiş onam alınarak toplanmıştır. Verilerin analizinde yapı geçerliği için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA), güvenirlik için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı, ölçüt geçerliği için ise Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır.

3.BULGULAR

3.1.Yapı Geçerliği

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA); kuramsal bir yapı kapsamında geliştirilmiş olan bir ölçme aracından elde edilen veriler ele alınarak bahsi geçen yapının doğrulanıp doğrulanmadığına ilişkin kullanılan istatistiki analizdir. Bu bağlamda DFA, oldukça güçlü bir analiz olarak, ölçek geliştirme ve uyarlama süreçlerinde yapı geçerliğinin test edilmesi için kullanılmaktadır (Erkuş, 2003, akt. Büyüköztürk ve ark., 2021). Bu çalışma kapsamında ise DFA uygulanarak Şüpheli İyimserlik Ölçeği Kısa Formu ile maddelerinin ölçeğin faktör yapısına olan uygunluğu test edilmiştir. Buna bağlı olarak faktör yüklerinin anlamlılığı ile yapı geçerliği analiz edilmiş modelin verilerle örtüşüp örtüşmediği değerlendirilmiştir.

Ölçeğin orijinal formundaki üç boyutlu yapısının hedef örneklemdaki uyumunun değerlendirilmesi amacıyla birinci düzey DFA yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Schermelleh-Engel ve ark. (2003) tarafından önerilen uyum değerlerine uygun olarak değerlendirilmiştir. İlgili bulgular Çizelge 1 ve Çizelge 2’ de gösterilmektedir.

Çizelge 1. Doğrulamalı Faktör Analizine İlişkin Uyum Değerleri

χ^2	df	χ^2/df	RMSEA	SRMR	CFI	TLI
33.6	24	1.4	.03	.03	.98	.98

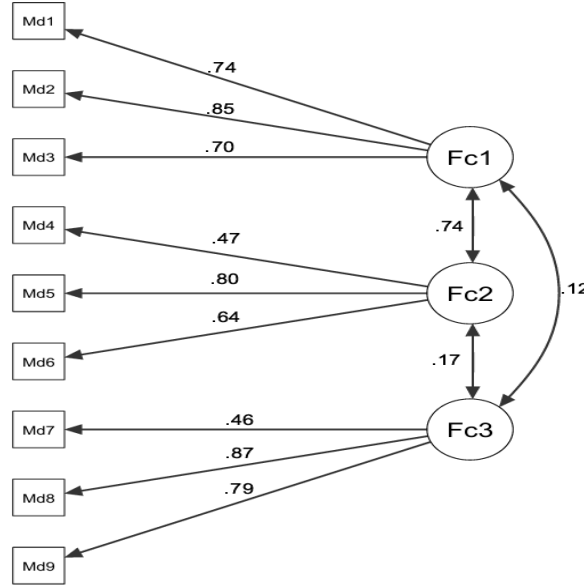
Not. χ^2 = ki-kare; df = serbestlik derecesi; RMSEA = Root Mean Square Error of Approximation; SRMR = Standardized Root Mean Square Residual; CFI = Comparative Fit Index; TLI = Tucker-Lewis Index.

Çizelge 2. Doğrulamalı Faktör Analizine İlişkin Uyum Değerlerinin Karşılaştırılması

Uyum İndeksi	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Elde Edilen Uyum Değeri
χ^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 2$	$2 < \chi^2/df \leq 3$	1.4
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 < RMSEA \leq .08$	.03
SRMR	$0 \leq SRMR \leq .05$	$.05 < SRMR \leq .10$	.03
CFI	$.97 \leq CFI \leq 1.00$	$.95 \leq CFI < .97$	.98
TLI	$.97 \leq TLI \leq 1.00$	$.95 \leq TLI < .97$	.98

Not. Schermelleh-Engel ve ark. (2003) tarafından önerilen uyum değerleri referans alınmıştır.

Çizelge 1 ve Çizelge 2’de yansıtılmış olan analiz bulguları ve karşılaştırmalar neticesinde, elde edilen tüm uyum değerlerinin “İyi Uyum” (Good Fit) aralığında olduğu görülmektedir. Bu bulgular ışığında Şüpheli İyimserlik Kısa Formu Türkçe versiyonunun, orijinal ölçekteki üç faktörlü modelin yapısını iyi yansıttığı saptanmıştır. Görsel 1’de DFA bulgularına ilişkin diyagram gösterilmektedir.



Görsel 1. Şüpheli İyimserlik Ölçeği Kısa Formu Türkçe Versiyonuna İlişkin Diyagram

Not. Görsel 1’de ölçek maddelerinin standartlaştırılmış faktör yükleri ile faktörler arası korelasyon değerleri gösterilmektedir. Fc1: yeni ve zorlayıcı görevlerde ustalaşmaya duyulan merak, Fc2: zor problemleri dikkatle incelemede azim göstermek, Fc3: zorlukları ele almada sorgulayıcılık; Md1-Md9: Ölçek Maddeleri.

Alan yazında görüldüğü üzere ölçek maddelerinin faktör analizine ve nihai olarak ölçek formuna dahil edilmesi için elde edilen faktör yüklerinin asgari olarak .32 olması kabul görmektedir (Tabachnick & Fidell, 2001, akt. Büyüköztürk ve ark., 2021). Görsel 1’de, Şüpheli İyimserlik Ölçeği Kısa Formu Türkçe versiyonundaki ölçek maddelerinin standartlaştırılmış faktör yükleri gösterilmektedir. Faktör yüklerinin .46 ile .87 arasında değiştiği ve buna bağlı olarak elde edilen değerlerin literatürdeki ölçütü karşıladığı görülmektedir. Bu bağlamda ilgili faktörlere ait tüm ölçek maddelerinin ve faktör yüklerinin ölçtükleri yapı ile anlamlı düzeyde ($p < .01$) ilişkili oldukları da ele alındığında, ölçekten herhangi bir maddenin çıkartılmasına gerek görülmemiştir. Boyutlar arası asimetrik korelasyon örüntüsü (Faktör 1 ve 2 arası .74; Faktör 3 ile diğerleri arası .12 ve .17), orijinal makale bulgularıyla paralellik göstererek ölçeğin ayırt edici geçerliğini ve "sorgulayıcı umut" yapısını da yansıtmaktadır. Maddelerin ölçeğin kuramsal yapısını desteklediği ve yapı geçerliğinin sağlandığı ortaya koyulmuştur.

3.2. Ölçüt Geçerliği

Rosenbaum (1989) ölçüt geçerliğini; elde edilen test puanlarının veya bu puanlardan yapılan tahminlerin, ölçülen söz konusu özellik ya da davranışın doğrudan bir ölçme aracı olduğu kabul edilen dışsal bir değişkenle (ölçüt) karşılaştırılması şeklinde tanımlamaktadır. Çalışmada uyarlanan ölçeğin ölçüt geçerliğinin yapılması hedeflenerek Şüpheli İyimserlik Ölçeği Kısa Formu ile Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği ve Kısa Azim (Sebat) Ölçeği, eş zamanlı olarak 84 katılımcıya uygulanmıştır. Çizelge 3’te ilgili uygulama sonucu Pearson Korelasyon Analizine dair bulgular gösterilmektedir.

Çizelge 3. *Şüpheli İyimserlik Ölçeği Kısa Formu ile Ölçüt Ölçeklerin Toplam Puanları Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları*

Değişkenler	1	2	3
1.Şüpheli İyimserlik Ölçeği Kısa Formu	1		
2.Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği	.60**	1	
3.Kısa Azim (Sebat) Ölçeği	.41**	.39**	1

Not. N = 84; **p < .01

Çizelge 3'te eş zamanlı olarak 84 katılımcıya uygulanan Şüpheli İyimserlik Kısa Formu, Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği ve Kısa (Azim) Sebat Ölçeğine ilişkin korelasyon analizi gösterilmektedir. Ölçüt ölçekler şüpheli iyimserliğin kuramsal yapısına uygun şekilde seçilmiştir. Elde edilen veriye/bilgiye karşın iyimser bir perspektife sahip olmanın yanı sıra onu eleştirel bir süzgeçten geçirmenin şüpheli iyimserliğin tabiatını yansıttığı Otoi ve ark. (2025) tarafından vurgulanmıştır. Bu minvalde, Türk kültürüne uyarlanan modelin geçerlik çalışması için orijinal çalışmadaki ölçüt ölçeklerin Türkçe versiyonları tercih edilerek değerlendirilmiştir. Analiz sonucunda ölçeğin, Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği ile pozitif ve yüksek ($r = .60$; $p < .01$), Kısa Azim (Sebat) Ölçeği ile ise pozitif ve orta ($r = .41$; $p < .01$) düzeyde anlamlı ilişkiler gösterdiği görülmektedir. Nitekim Kısa Azim (Sebat) Ölçeği ile Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği arasında da pozitif ve orta düzeyde ($r = .39$; $p < .01$) anlamlı bir ilişki görülmektedir. Bu bulgular ışığında, ölçeklerin tutarlı sonuçlar göstererek kuramsal yapılarının birbirini desteklediği ve istatistiki olarak anlamlı ilişkileri olduğu saptanmıştır. Bu minvalde, uyarlanan ölçeğin benzer kuramsal yapıdaki geçerli ve güvenilir ölçme araçlarıyla örtüşen bir yapısının olduğu ve de Türkçe formun ölçüt geçerliği kapsamında başarılı sonuçlar ortaya koyduğu belirlenmiştir.

3.3.Güvenirlilik ve Madde Analizi

Nunnally (1975), iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach Alfa değerinin .70 ve üzerinde olmasının güvenilir olduğunu belirtmektedir. Şüpheli İyimserlik Ölçeği Kısa Formuna dair güvenirlik analizinin sonucu Çizelge 4'te gösterilmektedir.

Çizelge 4. *Şüpheli İyimserlik Ölçeği Kısa Formu Genel İç Tutarlılık Güvenirlik Katsayısı*

Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach Alfa (α)
Şüpheli İyimserlik Ölçeği Kısa Formu	9	.75

Not. N = 260

Çizelge 4'te gösterilen sonuçlar doğrultusunda, ölçek geneli için Cronbach Alfa katsayısının .70 kriter eşiğinin üzerinde olduğu bu bağlamda ise ölçeğin güvenilir bir yapı izlediği belirlenmiştir. Böylece ölçeğin iç tutarlılık düzeyinin yüksek olduğu saptanmıştır. Ölçeğin geneli için yapılmış olan Madde Analizi çizelgesi ise Çizelge 5'te sunulmuştur.

Çizelge 5. Şüpheli İyimserlik Ölçeği Kısa Formuna İlişkin Madde Analizi

Maddeler	Standart Sapma (SS)	Madde Kalan Korelasyonu (r)	Madde Silindiğinde Cronbach Alfa (α)
Madde 1	1.01	.49	.72
Madde 2	.93	.58	.70
Madde 3	.89	.52	.71
Madde 4	.85	.36	.74
Madde 5	.90	.54	.71
Madde 6	.98	.49	.72
Madde 7	1.00	.25	.76
Madde 8	.89	.33	.74
Madde 9	.87	.32	.74

Not. N = 260

Çizelge 5 incelendiğinde, maddelerin madde-kalan korelasyonlarının (r) .25 ile .58 arasında değiştiği görülmektedir. Ölçek geneline bakıldığında; bir madde silindiğinde güvenilirlik katsayısının yalnızca Madde 7 için yükseldiği ancak bu yükselişin anlamlı gözükmediği saptanmıştır. Madde-kalan korelasyonunun (.25) ise kabul edilebilir düzeyde olduğuna karar kılınarak ölçeğin genel yapısı korunmuştur. Nitekim uyum indekslerinden elde edilen bulgular ($\chi^2/df = 1.4$; CFI = .98; TLI = .98; RMSEA = .03; SRMR = .03) da modelin orijinal yapısını desteklemektedir.

4.GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

Bu çalışmada Oğoiu ve arkadaşları (2025) tarafından literatüre kazandırılan Şüpheli İyimserlik Ölçeği Kısa Formunun Türkçeye uyarlanması hedeflenerek ölçeğin psikometrik özellikleri sistematik şekilde test edilmiştir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi neticesinde; Türkçe formun, orijinal çalışmadaki üç faktörlü yapıyı koruduğu ve bu yapıyı iyi düzeyde ($\chi^2/df = 1.4$; CFI = .98; TLI = .98; RMSEA = .03; SRMR = .03) yansıttığı tespit edilmiştir. Ölçek maddelerinin tamamının faktör yükleri eşik

değerinin üstünde olup ölçeğin yapı geçerliğinin kabul edilebilirliğini ortaya koymaktadır. Ölçeğin ölçüt geçerliği kapsamındaki analizleri ise benzer kavramsal ve kuramsal yapıdaki geçerli ve güvenilir ölçme araçlarıyla örtüşen bir yapısının olduğunu yansıtmaktadır. Nitekim ölçeğin geneli için Cronbach Alfa değerinin .75 olarak bulunması da ölçeğin tutarlı yapısını ifade etmektedir.

Ölçeğin dilsel ve kültürel uyumu, yapı ve ölçüt geçerliği ile iç tutarlık güvenirliği süreçlerinden elde edilen bulgular bütünsel olarak değerlendirildiğinde; Türkçe formun, üniversite öğrencilerinin şüpheli iyimserlik düzeylerini ve bu yapıyı oluşturan faktörleri ölçmede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymaktadır.

Bunlarla birlikte çalışmanın belirli sınırlılıkları da bulunmaktadır. Örneklemin yalnızca üniversite eğitime devam eden 18 yaş ve üzeri bireylerden oluşması çalışmanın sınırlılıklarındandır. Nitekim ölçeğin farklı gruplar ve kültürlerde uygulama alanı da orijinal çalışmada da belirtildiği üzere sınırlıdır. Ancak ölçek, kısa yapısı göz önüne alındığına oldukça ekonomik bir ölçme aracıdır. Ölçek alt boyutları ve geneli itibarıyla şüpheli iyimser kişilik niteliğini yansıtarak bu bütünlük yapıyı ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak Şüpheli İyimserlik Ölçeği Kısa Formu, Türk kültürü ve üniversite örneklemini kapsamında geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak literatüre kazandırılmış olup gelecekte yapılan çalışmalara ve araştırmacılara bir referans kaynağı olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

1. Akın, A., Hamedoglu, M. A., Arslan, S., Akın, Ü., Çelik, E., Kaya, Ç., & Arslan, N. (2015). The adaptation and validation of the Turkish version of the Critical Thinking Disposition Scale (CTDS). *International Journal of Educational Researchers*, 6(1), 31-35.
2. Balcı, S., & Yılmaz, M. (2002). İyimserlik Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 54-60.
3. Barón-Birchenall, L., Sánchez-Vallejo, A., Toro-Silva, C., & Folleco-Eraso, A. (2025). Creativity: An Individual or Collective Phenomenon? A Historical-Psychological Perspective. *Adaptive Behavior*, 33(4), 249-269.
4. Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö., & Şekercioğlu, G. (2021). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Pegem Akademi.
5. Duckworth, A. L., & Quinn, P. D. (2009). Development and validation of the Short Grit Scale (GRIT-S). *Journal of Personality Assessment*, 91(2), 166-174.

6. Feist, G. J. (2010). The function of personality in creativity. *The Cambridge handbook of creativity*, 113.
7. Ferrer-Urbina, R., Ramírez, Y., Mena-Chamorro, P., Carmona-Halty, M., & Sepúlveda-Páez, G. (2024). Naive skepticism scale: development and validation tests applied to the chilean population. *Psicologia: Reflexão e Critica*, 37, 1–9. <https://doi.org/10.1186/s41155-024-00288-0>
8. Gaut, B. (2010). The philosophy of creativity. *Philosophy Compass*, 5(12), 1034-1046.
9. George, J. M., & Zhou, J. (2007). Dual tuning in a supportive context: Joint contributions of positive mood, negative mood, and supervisory behaviors to employee creativity. *Academy of management journal*, 50(3), 605-622.
10. Green, A. E., Beaty, R. E., Kenett, Y. N., & Kaufman, J. C. (2024). The process definition of creativity. *Creativity Research Journal*, 36(3), 544-572.
11. Icekson, T., Roskes, M., & Moran, S. (2014). Effects of optimism on creativity under approach and avoidance motivation. *Frontiers in Human Neuroscience*, 8, 105.
12. Ivancovsky T, Baror S, Bar M. (2024) A shared novelty-seeking basis for creativity and curiosity. *Behavioral and Brain Sciences* 47, e89: 1–76. doi:10.1017/ S0140525X23002807
13. Karahan, A. & Kaygusuzoğlu, M. (2021). Explanatory Factor Analysis On Hurtt's Professional Scepticism Scale: The Example Of Turkey. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, (INIJOSS), 10(2), 328-339.
14. Lucas, B. (2016). A five-dimensional model of creativity and its assessment in schools. *Applied Measurement in Education*, 29(4), 278-290.
15. Mather, R. D. (2008). Skeptical optimism: An open letter to new practitioners of scientific psychology. *Journal of Scientific Psychology*. Available online: https://www.psychelab.com/uploads/5/4/6/5/54658091/editorial_skeptical_optimism.pdf (accessed on 21 March 2025).
16. Mayer, J., & Mussweiler, T. (2011). Suspicious spirits, flexible minds: When distrust enhances creativity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(6), 1262–1277.
17. Nunnally, J. C. (1975). Psychometric theory—25 years ago and now. *Educational researcher*, 4(10), 7-21.
18. Omar, M. K., Zakaria, R., Nawi, N. S., & Rashidi, I. (2022). Employee Creativity: An Empirical Study of a Logistic Company in Malaysia. *Environment-Behaviour Proceedings Journal*, 7(21), 41–48. <https://doi.org/10.21834/ebpj.v7i21.3675>

19. Onur, D., & Zorlu, T. (2017). Yaratıcılık kavramı ile ilişkili kuramsal yaklaşımlar. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 1535-1552.
20. Oțoiu, C., Curșeu, P. L., & Rațiu, L. (2025). Skeptical Optimism Scale (SkO): Initial Development and Validation. *Behavioral sciences (Basel, Switzerland)*, 15(8), 1017. <https://doi.org/10.3390/bs15081017>
21. Peirce, C. S. (1998). *Chance, love, and logic: Philosophical essays*. U of Nebraska Press.
22. Rego, A., Sousa, F., Marques, C., & Cunha, M. P. E. (2012). Optimism predicting employees' creativity: The mediating role of positive affect and the positivity ratio. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 21(2), 244-270.
23. Rosenbaum, P. R. (1989). Criterion-related construct validity. *Psychometrika*, 54(4), 625-633.
24. Sarıçam, H., Çelik, İ. & Oğuz, A. (2016). Kısa Azim (Sebat) Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(2), 927-935.
25. Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
26. Schweizer, K., & Koch, W. (2001). The assessment of components of optimism by POSO-E. *Personality and Individual Differences*, 31(4), 563-574.
27. Sosu, E. M. (2013). The development and psychometric validation of a Critical Thinking Disposition Scale. *Thinking Skills and Creativity*, 9, 107-119.
28. Sternberg, R. J., & Karami, S. (2022). An 8P theoretical framework for understanding creativity and theories of creativity. *The Journal of Creative Behavior*, 56(1), 55-78.
29. Sweetman, D., Luthans, F., Avey, J. B., & Luthans, B. C. (2011). Relationship between positive psychological capital and creative performance. *Canadian Journal of Administrative Sciences/Revue Canadienne des Sciences de l'Administration*, 28(1), 4-13.
30. Treffinger, D. J., Young, G. C., Selby, E. C., & Shepardson, C. (2002). Assessing Creativity: A Guide for Educators. *National Research Center on the Gifted and Talented*.